

ANDRAGOGIKA IN RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

Kaj je andragogika?

Andragogika kot veda nima dolge tradicije. Andragogika raziskuje izobraževanje odraslih v sklopu različnih konceptov in značilnosti, ki vplivajo na učenje in izobraževanje v odraslosti, vzroke za stanja v izobraževanju in učenju odraslih. Andragogika kot znanstvena disciplina raziskuje izobraževanje odraslih kot intencionalno dejavnost in učenje odraslih kot priložnostno izkušensko učenje.

Poznamo različne opredelitve andragogike

Krajnc (1979): Andragogika je veda o vzgoji in izobraževanju odraslih.

Kulich (1984): Andragogika preučuje formalne, neformalne in kulturnoedukacijske programe.

Savičević (1999): Opredeli andragogiko kot razmeroma samostojno znanstveno disciplino splošne znanosti o vzgoji in izobraževanju, ki preučuje izobraževanje in učenje odraslih v vseh njenih oblikah.

Kdo je prvi uporabil poimenovanje in kdaj?

Besedo andragogika je prvi uporabil nemški srednješolski profesor Kapp, leta 1833. Z njo je označil Platonovo teorijo o izobraževanju potekajočim vse življenje. Beseda je nastala po analogiji s pedagogiko, bila je tvorjenka, saj v grščini ni obstajala.

S katerimi vedami se povezuje andragogika?

Z filozofijo, sociologijo, psihologijo, ekonomijo, nevrologijo.

Kako je proučevanje izobraževanja odraslih povezano z ekonomijo, sociologijo, fiziologijo, psihologijo, filozofijo in drugimi vedami?

Te vede se medsebojno dopolnjujejo; psihologija je recimo znanost, ki raziskuje posameznikovo duševnost, osebnost in obnašanje in nam pripomre v tej meri, da lahko posamezne programe prilagodimo določenemu tipu osebnosti, sociologija nam razlaga, kako delujejo ljudje v množici kot individumi drug na drugega, znanje, ki se povezuje z ekonomijo in trgom omogoča gospodarski razvoj etc.

Predmet raziskovanja andragogike ni umeščen v prazen prostor, temveč je povezan z ekonomijo, kulturo, socialnimi odnosi družbeno ureditvijo, filozofijo, religijo. Za razlago le-tega, zakaj in kako se dogajata izobraževanje in učenje je potrebno poznati socialne in kulturne okoliščine, ek. ozadje, ki je botrovalo nastajanju teorij o permanentnosti izobraževanja in vseživljenjskega učenja.

Andragogiko, kot znanstveno disciplino so analizirali tako, da so jo razdelili na poddiscipline: obča andragogika, zgodovina andragogike, andragoško didaktiko, komparativno andragogiko, metodologijo raziskovanja.

Kaj je predmet raziskovanja?

Andragogika kot znanstvena disciplina raziskuje izobraževanje odraslih kot intencionalno dejavnost in učenje odraslih kot priložnostno izkušensko učenje.

Andragogika proučuje vzgojo odraslih, ki se odvija kot samovzgoja, institucionalna vzgoja in funkcionalna vzgoja.

Pozornost raziskovalcev vzgoje je bila večinoma usmerjena na prenos med rodovi , pozorni so bili na vpliv starejše generacije na mlajšo, manj jih je zanimalo oblikovanje odraslega človeka. V zadnji desetletjih raziskave kažejo , da se odrasli spreminjajo, oblikujejo.

Andragogika proučuje vzgojo odraslih, ki se kaže kot individualizacija in socializacija. Poteka v sklopu treh procesov: kot samovzgoja, institucionalna vzgoja in funkcionalna vzgoja. Za odraslega je predvsem pomembna samovzgoja.

Na odraslega vplivajo drugi ljudje. Odraslega oblikujejo odnosi z drugimi ljudmi , saj človek živi v socialni mreži in ustvarja svojo socialno mrežo v kateri se odvijajo transakcije.

Peneau (1938, 1986) je izdelal tripolarni model vzgoje: Odrasli se vzgaja sam, vzgajajo ga drugi ljudje in vzgaja ga okolje. Pozornost raziskovalcev je bila večinoma usmerjena na prenos med rodovi, pozorni so bili na vpliv starejše generacije na mlajšo , manj ih je zanimalo oblikovanje odraslega človeka. Na odraslega vplivajo drugi ljudje. Odraslega oblikujejo odnosi z drugimi ljudmi, saj človek živi v socialni mreži in ustvarja svojo socialno mrežo.

Značilnosti razvoja izobraževanja odraslih.

Izobraževanje odraslih, kot dejavnost, je mnogo starejše od andragoške teorije. V stari Grčiji in kasneje v Rimu so vsi proučevali odrasle (Aristotel, Platon, Sokrat v stari Grčiji, Cicero , Evklid v Rimu vsi so proučevali odrasle. Njihovo organiziranje učenja je izhajalo iz odraslega. Upoštevali so bogastvo izkušenj odraslih. Zasnovano je bilo na procesu aktivnega razmišljanja. Zlasti govorništvo je bilo pomembno – baročne pridige Janeza Svetokriškega, pridige Matije Vrtovca. Ti ljudje so izumili metode, ki vodijo v kritično razmišljanje.

Kitajci in Judje so poznali metodo primera. Pri tej učitelj predstavlja problem in okoliščine kot zgodbo, potem vsi raziskujejo značilnosti in mogoče rešitve.

Grki so izumili sokratski dialog. Pri tem vodja postavi vprašanje, dilemo, skupina pa razmišlja, išče odgovore.

V Rimu je potekalo izobraževanje govornikov. Z opismenjevanjem so začeli že protestantje v 16. stoletju.

Med pomembnejšimi avtorji je bil Komensky, ki je v svojem delu Pompaedia opisal šole vseživljenjskega učenja. Na slovenskem pa je bil zelo pomemben Primož Trubar, ki vztrajal pri branju Svetega pisma.

Izobraževanje odraslih pa se je zelo razmahnilo v 19 stoletju, temu je botrovalo hitro spreminjajoče se okolje, ki jr terjalo organizirano izob. odraslih z jasno začrtanimi cilji.

Zapis prvih šol za odrasle dobimo leta 1814 – zdravnik Pole. Je eden prvih avtorjev, ki opisuje izobraževanje odraslih in uporablja ta termin.

S tem, ko se je pokazalo, da odrasli potrebujejo drugačen pristop kot otroci, se je začela razvijati drugačna praksa. V Franciji pričnejo s tečajji za nepismene odrasle , na Danskem nastanejo visoke ljudske šole, ki so namenjene kmečkemu prebivalstvu.

V Angliji osnujejo stalna središča v katerih se odrasli izobražujejo na različnih področjih. Taka izobraževalna središča so povezana z lokalno skupnostjo.

Amerika: V Ameriki ima izobraževanje odraslih dolgo tradicijo. Prva večerna šola – 1661. Med začetke izobraževanja odraslih štejejo Američani diskusijske krožke, ki jih je leta 1772 vpeljal Franklin. Pojavljati se pričnejo najrazličnejši tečaji, večerne šole.

Poseben pomen pri izobraževanju odraslih v Ameriki so imele knjižnice. Organizirale so predavanja, svetovalno čitalniško službo, sodelovanje z univerzami.

V 19. stol. se razvije tudi izobraževanje na daljavo.

Izobraževanje delavcev (19. stol.) – Velika Britanija, Danska, kasneje tudi na Švedskem in Finskem.

Spreminjanje izobraževanja odraslih na prehodih med ruralno, industrijsko in postindustrijsko družbo.

Obstajajo tri obdobja, v katerih se je različno oblikovalo tudi učenje.

Tofflerjevo razmišljanje: On predstavi tri velike valove sprememb v **ruralni, industrijski in postindustrijski družbi**.

Ruralno obdobje enači z naselitvijo ljudi v mlajši kameni dobi, približno sedem, osem tisoč let pr.n.št. Tudi pračlovek se je učil in sicer, ko je uporabljal kamnito orodje, je moral razlikovati med kamninami, da je znal narediti svoje orodje in orožje. Znanje o kamenju se je najverjetneje prenašalo z ustnim izročilom. Spremembe so bile počasne, prevladovalo je poljedelstvo. Ljudje so se učili tako, da so znanje prenašali iz roda v rod. Večina ljudi je živela na podeželju, poglaviti vir moči je bila lastnina zemlje.

Simbol življenja je krog, ki sporoča, da ostanejo stvari iz roda v rod enake.

Industrijsko obdobje: Po preteku kar nekaj tisočletij, ko se je prvi val izčrpa, se je prevesil v industrijsko obdobje. Simbol življenja postane lok, ki ima svoj vrh v odrasli dobi in upade s starostjo. Smrt in rojstvo nista več povezana pojava. Postindustrijsko obdobje pa se prikazuje skupek nanizank. Do sprememb ni prišlo gladko, brez boja; spremenili so se odnosi moči, politični sistemi, člov. telo, delo učenje.

Riffkin

On razlaga prehode med temi tremi obdobji s spreminjanjem poglavitnega vira energije.

Ruralna družba: glavni vir energije je les, ljudje so uporabljali drva.

Med 13. in 16. stol se je Evropa znašla na prehodu; primanjkovati začne drv, prebivalstvo narašča in začnejo iskati nove rešitve in odkrijejo premog.

V informacijski dobi pa bodo vir energije sonce, veter in verjetno vodik

Obdobje industrializacije, ki se je začelo pred približno 300 leti je ob spreminjanju tehnološke in socio sfere prineslo tudi spremembo učenja. Delo se seli s polja v tovarne.

Spremeni se način distribucije, nastajajo velike trgovine, dostava je hitrejša. Če je bila v ruralnem obdobju družina večja in toga, je v industrijskem obdobju manjša, tako da se ljudje lahko selijo tja, kjer dobijo delo. Ke

Ker sta se spremenila delo on način življenja, potrebujejo ljudje drugačno znanje, ljudje se podrejajo pravilo, ki jih postavlja stroj ne več zemlja in letni časi. Hitro narašča organizirano izobraževanje, ki prinaša večje možnosti za izobraževanje. V industrijski dobi igra veliko vlogo trg.

N vedenje ljudi vplivajo značilnosti industrijske družbe, i jih je Toffler razdelil na 6 načel.

1. **Standardizacija:** Vsi ljudje na j pridejo istih ciljev po enaki poti, v enakem času, odmerjenem za učeče se posameznike. Ob prenosu načela standardizacije je bilo zanemarjeno dejstvo, da smo si ljudje različni in da lahko s povdarjeno standardizacijo dosežemo nasprotno od zelenega. Zaželeno je čim večja učinkovitost
2. **Specializacija:** v del. Procesu so od delavcev zahtevali, da so opravljali izrazito specializirano delo. Delo je organizirano tako, da vsak skrbi le za del iz celote. Izobražev. Se pojavljalo ozka predmetna področja
3. **Sinhronizacija :** Delo je potrebno natančno sinhronizirati a ne tako kot se delo usklajuje sicer. Delo sinhronizirajo s stroji. Svojega časa ne uravnavajo več po naravnih značilnostih marveč po potrebah stroja. Če mora stroj delovati 24 ur, mu mora človek slediti

4., 5., 6 koncentracija, maksimizacija, centralizacija: Pokažejo, stremjenje industrijske družbe po vsem kar je veliko. Gradijo velike tovarne, velike ladje, ki rabijo veliko energije, velike šole. Dehumanizacija je bila navzoča na delovnem mestu, pogosto tudi v šolah. Zanemarija se človek kot tak.

Industrijsko obdobje prineslo človeku napredek v marsičem. Vsa načela imajo svoj namen dokler se prilagajajo naravi in vsem drugim vrstam v okolju.

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V SODOBNI DRUŽBI

Drugo polovico 20. stoletja imenujejo postmoderna, fluidna moderna, družba tveganja. Opredelite izobraževanje odraslih kot družbeni pojav.

Sodobne družbene elite še vedno uveljavljajo omenjena načela v proizvodnji, politiki, izobraževanju, zato je upravičen pomislek ali je prišlo do novega informac. Obdobja ali pa predstavlja zdajšnji čas vrh industrijske dobe.

Še vedno tako kot v industrijski dobi prevladuje načelo napredka, ki sloni na treh temeljnih prepričanjih iz katerih izhaja tudi človekovo vedenje.

Prevladujejo prepričanja: - narava je objekt, ki ga človek izrablja, misleč, da ga ima v oblasti

- prebujajo se socialni darwinizem, ki prenese prepričanja o uspešnosti sposobnejših iz narave tudi v družbo;
- zgodovina poteka linearno, nepovratno, zato je smiselno in se je tudi potrebno truditi za napredek

Ritzer imenuje proces, ki poteka v družbi mcdonalizacija.

Opredeľjujejo ga štiri poglobitve razsežnosti:

- učinkovitost
- predvidljivost
- merljivost
- nadzorovanje

Weber opozarja na obliko racionalnosti, ki jo je oblikoval Zahod. Ljudje iščejo optimalne poti do svojih ciljev. Te poti so oblikovane s pravili, predpisi in širšimi družbenimi strukturami. Ritzer govori o hiper racionalnosti, ki je podaljšek za Webrove teorije. Ljudje so v svojem obnašanju racionalni in skušajo čim bolj izrabiti svoje znanje in kupno moč. Vsak naj svobodno sprejme svoje določitve, saj bo tako koristil sebi in družbi.

Izobraževanje in učenje sta se od primarne izkušnje prenesla v polje sekundarne. Manj je primarnih osebnih izkušenj v odnosu z ljudmi in z okoljem. Prevladujejo sekundarne izkušnje v sklopu katerih se sprejema že zagotovljen obrazec in tudi interpretacijo.

Industrijska družba je ustvarila življenje polno ekonomske napetosti, ter duševnega in duhovnega nelagodja.

Izobraževanje poteka hitro in učinkovito. Načelo merljivosti se kaže v seštevanju točk in izračunavanju kvatifikacij. Pomembnejša je količina kot kakovost, zato se usmeri pozornost v tiste fenomene, ki so merljivi. Izobraževanje se legitimirajo z učinkovitostjo. Učinkovitost se določa z odnosom input/output ob predpostavki, da je sistem v stabilnem stanju in da sledi znani poti in lahko predvidimo rezultate.

Determinizem je povezan s predvidljivostjo, le-ta daje občutek varnosti. Da pa bi bili pojavi predvidljivi se posveča zelo veliko pozornosti disciplini, redu, formalizaciji, redu, rutini, doslednosti... Oblikujejo se programi, ki so si med seboj podobni. Vsi poučujejo enako in vse je racionalizirano, tako da je nadzorovano iz posameznega centra. Potrebno je vpeljati stalne procese evalvacije.

V postmoderni naj bi izobraževanje približali posameznikovi življenjski zgodbi zato se uporabljajo nove metode, kot je biografsko učenje; oblikuje se vloga učitelja kot mentorja in tutorja, ki sledi učenčevim potrebam. V nasprotju z načeli moderne družbe se v postmoderni pojavljajo novi trendi.

Paul Lengrand in njegova opredelitev dejavnikov za hiter porast izobraževanja odraslih.

Demografski dejavniki

Globalizacija

Tehnologija

Hitre spremembe: nizajo se v kratkih časovnih spremembah, tako da jih posameznik komaj dohaja

Hitro naraščanje novega znanja, nove tehnologije, demografska ekspanzija, kriza ideologij...vse to so vir novih potreb po izobraževanju.

Drugačen pomen dobivata človekovo telo in čas. Prosti čas je začel občutno naraščati v 60-tih letih prejšnjega stoletja, ki pa sedaj dobiva drugačne povezave z delovnim časom. Zaposleni imajo premalo prostega časa, brezposelni ga imajo preve, ki ni razbremenjujoč pač pa jim povzroča dodaten stres. Napovedi za prihodnost kažejo, da bo le petina ljudi zaposlenih.

Drugače odnos do telesa. V 60-tih letih prejšnjega stoletja se je pričelo gibanje za bolj sproščen odnos do telesa in spolnosti.

Odnos do telesa je prišel iz sproščenosti v nadzorovanje, nadzorovanje telesne teže, zapovedane vitkosti, zdravja.

Kriza življenjskih vzorcev: kot eden od dejavnikov za naraščanje potrebe po permanentnem izobraževanju

Demografski dejavniki

Globalizacija:

Vpliva na izobraževanje odraslih . Z globalizacijo se povečujejo razlike med bogatimi revnimi, nastaja četrti svet v podsaharski Afriki in ruralnih delih Latinske Amerike, ki je najrevnejši. Socialni vidik globalizacije se kaže v novi razslojenosti, ki tvorijo globalizirani bogati in lokalizirani revni.

Globalizacija omogoča spreminjanje družbe in življenja, če je povezana tudi z demokratičnimi procesi med ljudmi, z usposabljanjem ljudi. Globalizacija je proces pri katerem transcendentni kapital križa nacionalne države in oblikuje različne vplive moči. Nastajajo transnacionalna podjetja , ki imajo sedež v eni državi, proizvodnjo v drugi, računovodstvo v tretji. Globalizacija se je začela v 70-tih letih prejšnjega stoletja, ko je naftna kriza izpostavila vprašanje moči Zahoda. Lastniki kapitala iščejo cenejše možnosti za svojo proizvodnjo , selijo se v vzhodne države. Na zahodu se začne razvijati t.i. ekonomija znanja in proizvodnja, ki sloni na znanju, kar vpliva na izobraževanje odraslih. Pojavijo se potrebe po takem znanju in zmožnostih, ki so uporabni v kateri koli ekonomiji, ne le doma. Za globalizacijo je značilno da usiha moč nacionalne države in se povečuje vpliv multinacionalnih korporacij, ki zbirajo za svoje delovanje dežele s cenejšo delovno silo.

Z globalizacijo ne nastajajo nove potrebe po izobraževanju odraslih za udeležence, temveč prinaša tudi novosti za oblikovalce in nosilce izobraževanja odraslih- oblikuje se mednarodni trg izobraževalnih storitev kjer so možnosti z razvojem tehnologije vse večje. Predvsem v ZDA in GB je v 90-tih letih prejšnjega stoletja nastalo veliko organizacij, ki ponujajo e-izobraževanje. Multinacionalke so razvile svoje programe, ki jih uporabljajo v svojih enotah, ne glede na državo. Velike korporacije določajo, kje se morajo zaposleni učiti, izobraževanje zaposlenih se prilagaja direktivam vodstva korporacij.

Tehnologije:

Z razvojem tehnologije in izobraževanja na daljavo se ponudi možnost, da se ljudje učijo, ko imajo čas, in tam kjer imajo prostor (doma, letališče... Izobražev. odraslih se premika od klasičnih k e-izobraževanju. Zaželeni postanejo programi, ki so hitro uporabljivi, še posebno na delovnem mestu. Merilo evalvacije postane razmerje med ceno in storitvijo, učinkovitost se meri s hitrostjo vračanja investicije v izobraževanje.

Z globalizacijo prihaja do večkulturnosti, ki jasneje pokaže relativnost znanja. Kar je v neki kulturi pomembno, je v drugi manj.

Izobraževanje ne sledi potrebam posameznika, ampak potrebam trga.

Kateri dejavniki botrujejo razmahu izobraževanja odraslih v prvem desetletju 21. stoletja?

- iskanje smisla in oblikovanje identitete v odraslosti, z zavedanjem samega sebe in iskanjem svojim vlog; človek se nenehno spreminja. Znanje ni že pripravljeno, je konstrukcija, ki bo upoštevala značilnosti mentalnih procesov, kulturnih in psihičnih predispozicij.

- odnos med moškim in žensko; novost so prinesla feministična gibanja, ki so prikazala družbeni spol

- dolga starost; v odrasli dobi uporablja človek za srečevanje z drugimi delovno in družinsko okolje. V starosti se število odnosov zmanjša, kar otežuje življenje in učenje, ker imajo stari ljudje premalo možnosti za druženje

- drugačno življenje v kulturi, ki se nenehno sestavlja iz različnih kultur, nastajajo večkulturne skupnosti v katerih je potrebno vedno znova vzpostavljati dialog.

- sodobni kapitalistični odnosi so vzpostavili takšno kulturo, kjer je spodbujeno, da ljudje kradejo, lažejo, ubijajo. V takšni kulturi je izobraževanje odraslih nekakšen asistent pri izkoriščanju ljudi – človeškega kapitala- Sledi strukturi družbene moči in ne emancipaciji človeka

Da bi se temu ognili je treba razvijati tudi izobraževanje za strpnost med kulturnimi skupinami, med spoloma, med rodovi, izobraževanje za mir, za varovanje okolja.

21. stoletje je stoletje orientacije (Hribar) kjer postanejo pomembne kultura in religija, vrednote in etike.

Novi svetovi IO ne nadomestijo starih, temveč se združujejo, pojavijo se multipli svetovi učenja, ki se dotikajo gospodarstva, politike, umetnosti in se kažejo v posameznikovem vsakdanjem življenju. Izobraževanje in učenje postajata vseživljenska procesa v družbi znanja. Tradicija IO se poveže z spoznanji o strateški moči premanentnega izobraževanja in vseživljenskega učenja, ki postaneta v razvitih družbah nujna za razvoj gospodarstva in in za socialno emancipacijska gibanja. IO predstavlja upor proti dominaciji enega samega miselnega toka, širjenje znanja za razvijanje kritičnega mišljenja in način za zviševanje dela in dobička ter prilagajanja kapitalu. Je zdravilo in strup-tok sledi shemi potrošniškega kapitalizma. Prej je bilo IO zasnovano za zapolnitev primankljaja na socialnem ali profesionalnem področju, zdelo se je da ne vključuje izobtaževanja privilegiranih skupin in se je doslej razvijalo v dveh sklopih:

- izobraževanje za potrebne možnosti za razvoj kariere
- kritični pristopi za razvoj družbenega dogajanja

V postmodernizmu se rodi še tretji sklop, med posamezniki, ki niso zadovoljni s prvima dvema in iščejo znanje, s katerim bi znali živeti na zemlji.

»Izobraževanje je v funkciji vedno večjega zavedanja svoje človeškosti in pomenov življenja, v funkciji razvoja človeka in ne kolonizacije človeka.« Edgar Morin

ODRASLOST

Različne opredelitve odraslosti.

V andragogiki so opredelili kot odraslega tisto osebo, ki je že zapustila redno šolanje, ko je bilo izobraževanje njena poglavitna naloga in ko je socialna vloga učenca zavzemala največji delež njenega časa (Ogrizovič 1966).

Z andragoškega vidika je odrasel tisti, ki se ob drugih socialnih vlogah vrača v organizirano izobraževanje. Odraslemu izobraževanje ne predstavlja glavnega vira potrjevanja, pač pa je izobraževanje vzporedna vloga, ki se prilega vlogi na delu, v zasebnem življenju, prostem času,...odrasli je skupek zgodb, podob in učenja, ki je na različnih ravneh. Izobraževanje je prilagojeno tistemu obličju, tisti identitenti podobi in konglomeratu znanja, spretnosti in vrednot, ki ga je v neki vlogi razvil in ki v nekem kontekstu prevladuje. Odrasli ni opredeljen le po starosti, marveč tudi po življenjskih vlogah. Avtorji v 50-ih in 60-ih letih prejšnjega stoletja omenjajo različne družbene vloge-vloga zaposlenega, v sodobnih razmišljanjih se pojavljajo še druge vloge, saj je vloga zaposlenega izgubila stabilnost, ob naraščajoči brezposelnosti ne more biti več referenčna točka. Človek je odrasel med 25.in 60. letom in v to obdobje sodi tudi IO.

Pri vseživljenjskem učenju ni potrebna ostra ločnica med mladostjo in odraslostjo, razen v tistih okoljih kjer prevladuje miselnost da sta izobraževanje in učenje ločena od drugega človekovega delovanja in da je človek v neki starosti vzgojen in izobražen. Z razvojem permanentnosti izobraževanja je IO postalo del dolgotrajnih procesov, ki prepletajo mladost in odraslost. Sodobna interpretacija odraslosti – ni konec nekega procesa in začetek novega, temveč del procesov, ki se razlikujejo glede na ljudi in na okolje, govorimo o pluralnosti pomenov odraslosti.

Odraslost opredeljujejo s sposobnostjo, da posameznik sprejme več vlog, deluje v različnih razmerah, se je sposoben preživljati, biti partner, starš, dejaven v družbi in kulturi – od koncepta kronološke, biološke in psihološke ali socialne zrelosti so pri opredeljevanju vlog prešli na pluralnost vlog in dogajanja v odraslosti. Odraslost se od otroštva ne loči s starostno mejo, temveč z vlogami, ki jih človek v odraslosti sprejema in razvija, ki pa so različne glede na posameznike.

Celostne enoznačne opredelitve ni, kar pomeni, da je tudi IO določeno le približno, dokler ne bodo druge vede opredelile kaj je odraslost.

Odraslost opredeljujejo kulturni, biološki in psihološki dejavniki.

Z zornega kota telesnosti in fiziologije, se po navadi kazalniki povezujejo s spolno zrelostjo in sposobnostjo reprodukcije.

V današnjem času deklice spolno dozoriyo prej kot v preteklosti, s tega vidika bi lahko šteli za odrasle že 11 letnice.

Kant: je v 18. stol opredeli starostno mejo, ko bi mladenka lahko vzgajala svoje otroke in ko bi njo nehali vzgajati drugi. Kant v svojem zapisu postavi ob biološke pogoje spolne zrelosti, tudi sposobnost voditi samega sebe.

Kronološka starost je pri posamezniku različna, večinoma pa s možgansko delovanje umiri do 20-tega leta. Tedaj naj bi bil človek sposoben voditi samega sebe s premislekom.

Nimamo enotnih meril s katerimi bi razmejili mladostnika od odraslega. Že pri tem kdaj je človek biološko zrel si avtorji niso enotni. Eni pravijo, da je človek biološko zrel, ko je sposoben spolne reprodukcije, drugi, da je zrel pri 20 letih ko se stabilizira delovanje možganov.

Značilnosti odraslega.

Oznaka biti odrasel je relativna.

Odraslost raziskujejo z različnih zornih kotov in vsak ima svojo interpretativno shemo, prilagojeno telesnim in kulturnim značilnostim.

Cunningham skuša pokazati dve konceptualni jedri okrog katerih razvrsti študije odraslosti. Ti jedri predstavljajo teorije razvoja in teorije sprememb.

Prva teorija: razvoja pokaže človekov razvoj kot gibanje k samouresničitvi, polnosti k enemu cilju. Odraslost prikazujejo kot linearno pot, ki se vije prek posameznih stadijev.

Odraslost prikazujejo kot pot prek razvojnih faz, ki sledijo premočrtnosti in determiniranim stadijem.

Druga teorija – teorija sprememb: Raziskovalci, ki so se ukvarjali z razvojem človekove identitete so začeli dvomiti v interpretacijo odraslosti, ki dokazuje da se človek v odraslosti bistveno ne spreminja.

Tretja teorija (pogled) na odraslost prinašajo raziskave v sklopu ženskih študij, ki poudarjajo perspektivno socialnega spora in izhajajo iz opazovanja razlik med spoloma. Sprašujejo se, ali se ženske in moški spreminjajo enako in dodajo novo perspektivo za raziskovanje kompleksnega telesnega, emocionalnega, duhovnega, socialnega razvoja v odraslosti.

Sposobnosti odraslega za učenje.

Naraščanje in upadanje sposobnosti je povezano s človekovo dejavnostjo in z okoljem . Razvijejo se raznolike poti učenja, ko oseba transformira tok informacij in doživlja kognitivne, čustvene in telesne konstrukte. Odrasli imajo mnogo izkušenj, ki so vplivale na oblikovanje mikromrežja v možganih in se učijo različno.

Thorndike ; ugotavlja, da se odrasli od 25 do 45 leta učijo prav tako dobro kot od 20 do 25 leta.

Raziskave, opravljene v petdesetih letih 20. stol. ugotavljajo, da začnejo sposobnosti za učenje upadati po 60 letu, sodobne raziskave pa, da začnejo upadati po 70 letu.

V odraslosti začne upadati vid in sluh.

S starostjo se povečuje odzivni čas. Odrasli in starejši so počasnejši a hitrosot ne pogojuje učenja in ni nepremostljiva ovira.

Intelektualne sposobnosti se od 20 do 60 leta ne zmanjšujejo zmanjšuje se le odzivni čas.

V čem se kažejo razlike med izobraževanjem otrok, mladostnikov, odraslih in starejših odraslih?

Razlike med odraslim in otrokom se kažeji pri zaznavanju, razumevanju in reševanju problemov, odrasli problemov večinoma ne rešujejo impulzivno, ni vse črno-belo, zato tudi ni povsem pravnih ali napačnih rešitev. Otroci opazujejo svet kot junak-antijunak, v pravljčni shemi dobro-slabo, med enim in drugim je jasen rez. Odrasli je zmožen videti dobro v slabem in da je dihotomizacija del otroškega sveta.

Odrasli in otroci različno dojemajo čas, odraslim je bolj dragocen, odrasli imajo več izkušenj, so bolj vpeti v kulturo.

S starostjo začnejo pešati sluh in vid, povečuje se odzivni čas, ampak hitrost ne pogojuje učenja. Ko upade fluidna inteliganca povezana s hitrostjo, spominom, naraste kristalizirana inteligenca povezana s presojanjem in besediščem. Odrasli se učijo različno v različnih starostnih obdobjih.

TEORIJE O UČENJU V ODRASLOSTI

Koncept samostojnega učenja (self-directed learning)

Sloni na predstavi o idealnem človeku, ki se avtonomno odloča, deluje neodvisno in nadzoruje svoja čustva. Cilj izobraževanja je človek, izobraževanje sledi človekovemu razvoju. Izobražen posameznik razume načela delovanja v svojem okolju in se je sposoben racionalno odločiti-cogito ergo sum.

V preteklosti sta VIZ pomenila proces v življenju od 6 do približno 21 leta, model značilen za industrijsko obdobje je omogočal jasno medgeneracijsko prenašanje znanja, kar v postmoderni ni več ustrezno. V sodobnost VIZ nista več končna procesa, potakata namreč vse življenje – vseživljsko učenje

Koncept vseživljskega učenja, zajema dve plasti učenja učenje posameznika in organizirano učenje v institucijah.

Teorija transformativnega učenja (Mezirow)

Refleksivni model- uporablja se znotraj podjetij, ko želimo spremeniti celo podjetje – ljudi motiviramo za spremembo:

1. pokažemo na nek problem na nek primankljaj, ustavrmo neko okolje anksioznosti, v ljudeh vzbudimo frustracijo da nekaj manjka. Malo jih prestrašimo, podjetje ne napreduje, če se ne bomo učili, vzporedno pa vzpostavimo okolje varno za učenje.
2. prevzamemo nove koncepte, se naučimo, to analiziramo in gremo v prakso.
3. ljudje ponotranjijo novo znanje, vključimo nove pomene, sprejmemo nove odnose.

Ta tip učenja zahteva veliko mero etične vključenosti, ključna je sprememba identitete, zagovarja individualno vseživljsko razvijanje osebnosti

Izkušensko učenje (Jarvis)

Naše učenje se začne z izkušnjo (čuti), učenje je odvisno od izkušnje in biologije, vse izkušnje se zgodijo v posameznikovem svetu, pomembno je vse kar se je že prej zgodilo telo in um.

Oseba/teloin um v življenskem svetu posameznika, doživlja izkušnje, čustveno, razmišlja o njih, se udejanja, iz izkušnje izide nova oseba- z učenjem se spremenimo v celoti.

Illeris- ov model učenja v odraslosti

Je združeval biološke in psihološke dejavnike, pri tem procesu so pomembne tri dimenzije:kognitivni procesi, okolje, emocije –potopljeni v družbi/kulturi. Učenje se začne s stimulusi (surovine učenja) – inputi.

1. *percepcija/zaznava* – kar sam vidiš
2. *transmisija/prenos* – drug ti pove nekaj
3. *izkušnja* – gre za dejavnost, si aktiven
4. *imitacija*- človek nekoga posnema
5. *ciljno naravnana dejavnost*-vključiš se v študij

UDELEŽBA ODRASLIH V IZOBRAŽEVANJU

Udeležba odraslih v izobraževanju in teorije motivacije.

Zakaj IO - želja po ohranitvi situacije v kateri si,zagotavljanje varnega okolja, da se ljudje vključijo v vzgojni proces.

Za učinkovito IO je potrebna vzpodbuda in varnost, vsako izobraževanje prinaša spreminjanje izkušenj in pogledov.

C. Houle, A. Tough

Houle je raziskoval v 60ih letih prejšnjega stoletja, vprašal se je ali lahko najdemo neke tipe učencev, ki se vključujejo v izobraževanje:

1. **CILJNO MOTIVIRANI UČENCI** vključijo se v izobraževanje, da dosežejo nek cilj- izberejo tisto obliko ki zagotavlja, da bi ta cilj dosegli, sami iščejo znanje vendar ozko usmerjeno.
2. **UČENCI MOTIVIRANI Z DEJAVNOSTJO** ni jim tako pomemben cilj ampak udeležba
3. **UČENCI MOTIVIRANI Z UČENJEM** ljudje se želijo nenehno izobraževati, veliko berejo.

Te tipologije so zastarele, vendar smo v različnih okoljih različno motivirani.

Ovire za udeležbo odraslih v izobraževanju.

1. Situacijske ovire- glavna ovira je čas in denar.
2. Dispozicijske ovire –nanašajo se na našo samopodobo, samozaupanje, interesi,...
3. Institucijske ovire – ni programa, ni pravi urnik, neprilagojenost v plačilnih pogojih,...
- 4.

VRSTE IZOBRAŽEVANJA

Kompenzacijsko, inovacijsko in ekspanzijsko izobraževanje.

V odraslosti ločimo tri vrste izobraževanja (ki jih odrasli potrebujemo):

- **INOVACIJSKO** – dodajamo - v sodobni družbi imamo vedno več inovacijskega izobraževanja (učenje straševstva, na novem delovnem mestu, jezikovno izob.)

- EKSPANZIJSKO – iskati – je v postmoderni zelo iskano, gre zato da raziskuješ svoje zmožnosti, človek se širi, dela inovacije. Najbočj se uveljavlja na individualni ravni v malih podjetjih (Google, Microsoft) imajo določen čas v katerem si vsak posameznik vzame čas za svoj projekt.

- KOMPENZACIJSKO – dopolniti (poklicne šole, opismenjevanje, osnovna šola)- pri nas je bilo prisotno po 2.SV, ko je bilo potrebno poklicno izobraževanje

Značilnosti formalnega in neformalnega izobraževanja. Coombsova tipologija (formalno, neformalno, priložnostno).

ZAMISEL VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA

Koncept družbe znanja.

Koncept vseživljenjskega učenja.

Sodobna družba je reflektivna družba, potrošniška družba, družba tveganja, družba znanja. Koncept družbe znanja prikazuje učenje in izobraževanje v vseh okoljih, vseh starostnih obdobjih in družbenih skupinah. Razvil se je ob socialnih, ekonomskih, kulturnih in političnih spremembah v drugi polovici 20. stoletja (informacijska in kapitalska globalizacija, individualizem, hiter razvoj znanosti in tehnologije). Nastanejo drugačni pogledi na učenje in izobraževanje. Pojavi se razmišljanje o permanentnem izobraževanju, razvoju učnih strategij za ljudi vseh starosti v zamisli vseživljenjskega učenja in učeče se družbe. Kar konkretno pomeni: učenje ob delu, umetnosti, uporaba nove informacijske tehnologije, novih metod učenja in poučevanja, odkrivanje novih virov za učenje, vključenost vseh skupin prebivalstva v izobraževanje.

Dejavniki, ki vplivajo na razmah izobraževanja odraslih:

- spreminjanje okolja,
- nova spoznanja,
- računalniška tehnologija,
- nova biotehnologija,
- zavedanje o vseživljenjskem učenju kot ohranjanju mentalnega zdravja,
- dejavnosti za zdravo življenje in staranje.

Vsi ti dejavniki so del procesa globalizacije, vprašanj povezanih z okoljem in varovanjem narave, spreminjanja tehnologije, demografije.

Značilnosti dela Pampaedia J.A. Komenskega

- Je začetnik oz. oče množičnega izobraževanja (izobražujejo se vsi ne glede na stan, spol, starost).
- Izpostavi potrebo po posebnih metodah, sredstvih in tehnikah množice učencev.
- Postopnost učenja, od lažjega k težjemu, od konkretnega k abstraktnemu.
- Učenec naj razume, kaj se uči.
- Izobraževanje kot kontinuiran proces od rojstva do smrti.
- Človek naj se skladno telesno in duhovno razvija.
- Tudi telesno in umsko prizadeti imajo pravico do izobraževanja (revolucionarna trditev).

- Razvoj človeka kot moralnega bitja.
- Poudarja pomen treh dejavnikov, ki so ključni za uresničenje Pampaedije (vsesplošnega izobraževanja) - šole povsod, knjige povsod, primerni učitelji.
- Šole morajo biti dostopne vsem učencem.
- V šoli je treba uporabljati praktične in prijetne metode poučevanja.
- Knjige naj bodo napisane v obliki dialoga, po matematični metodi s čim več demonstriranjem; tako bodo primerne tudi za samoučenje zunaj šole.
- Osem šol, ki trajajo vse življenje: šola rojstva, detinska šola, deška šola, mladostniška šola, mladinska šola, moška šola, šola za starce, šola smrti.
- Opredelitev človeka po posameznih šolah: **šola rojstva** (v materinem telesu), **dete** (mlad, neobdelan človek), **deček** (mlad človek, možni naslednik tistih, ki vodijo svet), **mladostnik** (mladi človek, ki je končal deško šolo), **mladenič** (dosegel telesno postavo in utrjuje telesne in duševne moči), **moški** (dosegel mejo telesne postave in moči, je sposoben za različna opravila), **starec** (vrh človeške modrosti).
- Zahteva posebne metode za delo s starejšimi.

Ozvaldov pogled na vseživljenjsko učenje. Kaj pomeni »drevo učenja« v Ozvaldovem delu Kulturna pedagogika? Opišite njegovo zamisel vseživljenjskega učenja.

Karel Ozvald je definiriral lik izobraženega človeka, meni da šolanje ni zadostna izobrazba in da se je treba izobraževati celo življenje, izobražen je tisti, ki je sposoben samostojno izvršiti določene posle, vsi bi morali poznati zakone, po katerih poteka duhovna rast, presega razsežnosti tedaj uveljavljenih norm pedagogike, vzgojni in pedagoški praksi daje veljavo vse do konca človekovega življenja, postavi trdne temelje andragogiki, priznava pomembno vlogo pri oblikovanju ciljev vzgoje in pri org. vprašanjih pouka in vzgoje. Njegova spoznanja so naletela na plodna tla pri izobraževanju odraslih.. Iznajde 'drevo učenja'.

Drevo življenja:

Je risba, zaščitni znak tedna vseživljenjskega učenja, nastala po Ozvaldovi prisposobi. Opis drevesa: kulturni razvoj, ki ga je človek v normalnih razmerah prehodil je podoben rastočemu drevesu, to je organska celota, ki se neprestano razvija in se ločuje na tri samostojne dele: **korenine**, ki predstavljajo osnovno izobraževanje, **deblo**, ki predstavlja poklicno ali strokovno I in **krošnjo**, ki predstavlja splošno izobrazbo. (najvišjo in najredkejšo).

Lik izobraženega človeka po Ozvaldu:

Lik izobraženega človeka naj bi oblikovala struktura duha, ki mu daje samostojno misliti in ocenjevati svet in življenje. Izobražen je samo tisti, ki se je usposobil za samostojno izvrševanje tega ali onega posla, bodisi z glavo ali z roko, in ki od tod stoji v zvezi z celotnim življenjem, z življenjem celotnih kulturnih skupnosti. Tudi 'sajasto čelo ali pa žuljava roka nista ovira za pravo izobrazbo.

NOSILCI IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH
Univerze kot nosilke izobraževanja odraslih

Univerze naj bi bile najbolj eksplicitne in tudi opazne branilke svobode, razvijale naj bi znanje in ga prenašale vsem slojem v družbi.

Sodobne univerze se spreminjajo, vedno več študentske populacije je odraslih. Jelenc Krašovec. Za delovanje univerze denarna, ki je zasnovana kot množično izobraževanje, denarna sredstva, kakršna so sedaj namenjena univerzi, ne zadoščajo več.

Nastajajo nove oblike izobraževanja, ki slonijo na prilagodljivosti in odzivnosti v odnosu do okolja in družbenih potreb.

Univerzitetno izobraževanje ni dostopno vsem, ki bi želeli študirati. Vpis za redne študente je še omejen. Vključujejo vedno več odraslih, ki imajo drugačna pričakovanja od izobraževalnih programov kot mlajši ljudje.

Danes se kaže kot nujno, da človek doseže izobrazbo na ravni visokošolskega študija, univerzitetni študij med odraslimi vedno bolj pogost. Nekateri se vpisujejo v nove programe, drugi dokončujejo svoj že začeti študij. Odrasli se vpisujejo na univerze v dodiplomske in podiplomske študije.

V 70-tih letih prejšnjega stoletja se je vpis v študij ob delu hitro povečeval.

Sodobne univerze se uveljavljajo na področju izobraževanja odraslih kot ena najpomembnejših institucij.

V razvoju visokošolskega študija za odrasle so se spremenili načini, vsebine, tako da večinoma uporabljajo oznako nadaljnje izobraževanje.

Izobraževanje za odrasle poteka včasih v mestu, kjer je sedež fakultete včasih pa ga organizirajo v drugih krajih.

Univerze že sedaj uresničujejo načela vseživljenjskega izobraževanja na več načinov. Poleg profesionalnega dopolnilnega izobraževanja in različnih podiplomskih programov za odrasle imajo nekatere univerze tudi središča za izobraževanje odraslih (univerza Georgia), nekatere imajo središča za upokojene.

Univerze v svoje delo vpeljujejo tehnološke inovacije v povezavi z e-izobraževanjem, razvijajo sisteme za ugotavljanje in potrjevanje znanja in tako omogočijo odraslim in si pridobijo formalni certifikat za znanje, ki so ga oblikovali po drugih neformalnih poteh.

LJUDSKE UNIVERZE

Ljudske univerze imajo že dolgo časa vidno vlogo v IO v Sloveniji. Njihova dejavnost se je začela skokovito širiti v 60-tih letih prejšnjega stoletja.

Po 2. svet. Vojni se pojavijo velike potrebe po formalni strok izobrazbi prebivalstva, zato so nastali najprej oddelki za izobražev. Odraslih pri rednih šolah.

Programe za mladino so ponovili v večernem času za odrasle. Od tod tudi ime: večerne šole.

V 60-tih letih pa začnejo izobraževati odrasle ljudske univerze, ki poleg profesionalnega izobraževanja izvajajo tudi družbenopolitičnega življenja.

Ljudske univerze, kot jih poznamo na Slovenskem, so se oblikovale pod vplivom ljudskih univerz, ki so bile univerzitetne ekstenze in danskih visokih ljudskih šol. Sodobne ljudske univerze niso več podobne ne enim ne drugim, marveč postajajo samostojna izobraževalna središča, ki sledijo izobraževalnim potrebam v svojem okolju.

Ljudske univerze se niso spreminjale le v Sloveniji, temveč po vsej Evropi. V 19. stol. začnejo delovati visoke ljudske šole na Danskem. Vpeljujeta jih Kold in Grundtvig. Visoke ljudske šole na Danskem so predstavljale središča za širjenje danske kulture in za strokovno izobraževanje kmetov. Na Norveškem, Švedskem in Finskem so oblikovale visoke ljudske šole za industrijske delavce, prav tako v Nemčiji.

V slovenskem prostoru so se ljudske univerze najprej organizirale kot društva. Za prvo slovensko ljudsko univerzo štejejo tržaško prosvetno društvo Ljudski oder, ki je nastalo v Trstu leta 1905. Ljudske univerze so omogočale ljudem različne izobraževalne dejavnosti: predavanja, ekskurzije, prireditve, dostop do knjig.

V obdobju med obema vojnama so ljudske univerze izobraževanje na zelo različnih področjih; predavanja o demokraciji, problemih imperializma..

Delovanje ljudskih univerz je zamrlo med 2. svet. Vojno. Po vojni so se začele ustanavljati delavske univerze, ki so si zadale za cilj omogočiti šolanje vsem, ki jim je vojna onemogočila šolanje in usposabljanje tistim, ki so sprejeli odgovorne naloge v novem družbenem sistemu

Delavske univerze postanejo torej poklicne organizacije, kjer množična predavanja nadomestijo druge oblike izobraževanja. Glavni cilj ni več množično prosvetlejevanje najširših plasti ljudstva, temveč usposabljanje delavcev za vlogo samoupravljalcev.

Po sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko imajo veliko družbenopolitičnega izobraževanja, začne dejavnost delavskih univerz upadati. Vedno več sredstev si morajo pridobiti na trgu, zato začnejo ponujati tržno privlačnejše programe.

Sodobne LU so naredile velik korak v razvoju, postale so profesionalni izobraževalni centri, nekateri so se tudi preimenovali v razvojno-izobraževalne centre, nekatere so se tudi preimenovali v razvojno-izobraževalne centre, druge v andragoške zavode, tretje v izobraževalna središča.

Različne univerze ponujajo različne programe. Ker sledijo potrebam v okolju so ljudske univerze po Sloveniji zasnovale svoje izobraževanje zelo pestro. Organizirajo formalno izobraževanje, programe izrednega študija, programe OŠ za odrasle...

Organizirajo neformalno izobražev: jezikovne tečaje, študijske krožke, imajo središča za samostojno učenje, svetovalna središča. Svetovalna središča se v lokalnem okolju povezujejo v mreže, v katere so zajete vse izobraževalne organizacije, ki delujejo v nekem lokalnem okolju.

Nekateri ljudje univerze imajo tudi centre za mlajše odrasle t.i. PUM I (projektno učenje za mlajše odrasle), organizirajo pomoč pri učenju. Ponekod delujejo v sklopu ljudskih univerz tudi univerze za tretje življenjsko obdobje in avto šole.

LU se povezujejo v mednarodne projekte, sodelujejo z drugimi podobnimi organizacijami v tujini. V Sloveniji se povezujejo v Zvezo delavskih in ljudskih univerz.

IZOBRAŽEVALNI CENTRI V PODJETJIH

Intelektualni kapital je vse pomembnejši v poslovnemu svetu, zato se tudi vedno vlagajo v izobraževanje zaposlenih. Na področju izobraževanja za delo, poklic, zaposlitev so nastali različni izobražev. Centri. Še vedno se odrasli največ izobražujejo v zvezi z delom. Premik se zgodi v prehodu od izobraževanja za jasno opredeljen poklic k izobraževanju, ki razvija zmožnosti kar naj bi omogočilo večjo mobilnost in prilagodljivost na trgu dela.

Delavci morajo svoje kompetence nenehno prilagajati in razvijati v odnosu do potreb globalizacije trga. Kažejo se potrebe po novem, specifičnem poklicnem znanju, denimo ustanavljanje novega podjetja, novih delovnih mest. Vsa dela zahtevajo izobraževanje in predstavljajo izziv za andragoško področje. Nova skupina so delavci zdravja, ki se združujejo v mreže. V njih ljudje niso v hierarhičnih odnosih.

Liotard: skupine delavcev znanja in ustvarjalcev znanja bo nov sloj prebivalcev, ki bo imel družbeno moč. Vsi drugi bodo nadomestljivi, ti bodo imeli zagotovljeno zaposlitev.

Delo je povezano s človekovo identiteto, človek potrebuje svojo vlogo kot homo faber.

Iz nekdanje poklicne varnosti, se pojavi brezposelnost, na drugi strani hitro spreminjanje dela in potreb po profesionalnem znanju

Ljudje se izobražujejo, da sledijo delu.

Izobražev. Zaposlenih je zasnovano na dveh težiščih:

- izobraževanje sledi in predvideva
- pomen znanj za razvoj podjetja

IC v Sloveniji so začeli nastajati v gosp. Organizacijah leta 1957. PO letu 1960 so se razvijali kot posebna andragoška mreža, poleg mreže ljudskih univerz. Vsaka tovarna, ki je imela več kot 500 zaposlenih je oblikovala svoj IC. Nekateri IC so se sčasoma razvili svoje poklicne in industrijske šole.

Izobraževalni programi so bili namenjeni potrebam tovarne (programi za priučitve delavcev).

V začetku 90-tih let prejšnjega stoletja je bilo v SLO okoli 100 IC. Pozneje so, ali ostali v sklopu kadrovske službe, druge so nastajala večja središča.

IC so bili v preteklosti del javne mreže izobraževanja. Do 1971, ko je bil sprejet zakon o usmerjenem izobraževanju so skrbeli tudi za poklicno izobraževanje mladine

Strategije sodobnih IC se razlikujejo od tistih iz preteklosti. Poklic ni več stabilna kategorija, potrebe po novem znanju nastajajo hitreje, kot nove poklicne šole zato skrbijo za novo delo za katero pa ni poklicnih šol. Poklicno izobraževanje, ki daje specifično znanje in spretnosti se prenaša v podjetja v katerih se ljudje zaposlujejo.

Učenje na delovnem mestu je način kako zaposleni sprejemajo in interpretirajo informacije, ustvarjajo pomene in reorganizirajo svoje znanje.

UČEČA SE ORGANIZACIJA

Koncept učeče se organizacije:

Koncept učeče se organizacije sloni na raziskavah kolektivnega učenega procesa, dialoga in skupinskega mišljenja. Učečo se organizacijo opredelijo kot tisto, ki spodbuja učenje vseh članov in se tako spreminja tudi sama.

Če ljudje niso prepričani v dobrodejnost sodelovanja v timu, če prevladujeta zavist in zahrbtnost učeče se organizacije se organizacije nemogoče udejaniti v praksi.

V učeči se organizaciji nastaja skupno znanje in tudi meja, ki ločuje skupnost od drugih skupnosti. Znotraj formalne organizacije se formirajo skupnosti prakse kot neke vrste projektni skupine, ki delujejo in se učijo. Poleg formalne organizacije spodbujajo tudi neformalne skupine.

Podjetja, ki se želijo razviti v učeče se organizacije, bodo spodbujala formalne in neformalne povezave. Te se oblikujejo ob formalnih in neformalnih, fluidnih strukturah, ki jih ne morejo nadzirati ali zaukazati. Neformalne skupine so v podjetju za medsebojno učenje zelo pomembne.

IC imajo v takih primerih drugačne naloge kot v klasični paradigmi podjetja, kjer zaposlene vključujejo v izobraževanje, da bi osvojili jasne vsebine ali razvijali jasne možnosti. Tako izobraževanje pripravijo v podjetju ali izven njega. A vedno ostaja jasna delitev v procesu prenosa znanja med tistim, ki zna in tistim, ki ne zna.

V učeči se organizaciji razvijajo poleg skupinske prakse in mreže učenja različne vloge (mentorstvo, karierno svetovanje...) Pri vsem tem poudarjajo inovativno učenje.

Tudi v Sloveniji se ponekod že razvijajo novi modeli za upravljanje znanja in učenja v organizaciji. Različni modeli kažejo, da je vedno težje predvideti kakšno znanje bo potrebno. Izobraževanje je vse težje načrtovati, časovna stiska je vedno večja, zato se

izpopolnjujejo modeli učenja z delom, modeli učenja na delovnem mestu in modeli za razvoj zmožnosti za učenje.

UNIVERZA ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE

Kako lahko izobraževanje prispeva h kakovostni starosti?

V državah tretjega zahodnega sveta se življenje podaljšuje. Vse več je ljudi starih nad 65 let. Tretje življenjsko obdobje je novo obdobje in lahko traja pozno v kronološko starost, če človek razvije nov življenjski slog.

Izobraževanje pomaga starejšim razumevati čas in probleme povezane s časom. Organizirano izobraževanje starejšim strukturira čas v vsakdanjem življenju.

Izobraževanje ljudem obogati življenje, prinese novosti, ki prekinejo težave, prihajajoče s starostjo. Starejši imajo čas, da se marsikaj naučijo, spoznajo nekaj kar bi že dolgo radi.

Izobraževanje v starosti ima razsežnost veselja, uživanja in dobrobiti. Učenje bogati vsakdanje življenje, daje občutek napredka in novosti.

Če se nekaj uči, ga to vzpodbuja, ima željo in motive, ker opazujem svoje napredovanje.

Kako je organizirano izobraževanje starejših?

Izobraževanje organizirajo društva upokojencev, starejši se pridružujejo študijskim in bralnim krožkom, posebno ponudbo oblikuje univerza za tretje življenjsko obdobje. Učenje poteka tudi v različnih skupinah za samopomoč, v medgeneracijskih programih, starejši so vključeni v različna društva in politične stranke, ki pripravljajo izobraževanja za svoje seniorje.

Kako je organizirano izobraževanje starejših?

Starejšim je na voljo več oblik izobraževanja, ki se še dopolnjujejo. Med znanimi oblikami so rezidenčne, tečajne ali seminarske oblike izobraževanja starejših.

V ZDA je organizirana veriga hotelov za starejše, ki so IC rezidenčnega tipa.

Znana oblika je univerza za tretje življenjsko obdobje. V Sloveniji so nastajale univerze za tretje življenjsko obdobje v različnih krajih in na različne načine: kot društva, pri ljudskih univerzah, v knjižnicah (v Sloveniji ih deluje preko 30). Največ je jezikovnih, raziskujejo umetnostno zgodovino, spoznavajo umetnost, psihologijo...

Izhodišča pri oblikovanju programa:

- upoštevanje, da imajo starejši drugačne potreb in se učijo drugače;
- opazovanje vloge starejših v družbi

- ob vpeljevanju novosti v neko okolje, je potrebno izobraževati tudi okolje

Muzeji in izobraževanje odraslih. Kakšno vlogo imajo lahko muzeji pri izobraževanju manjšin ali skupin na robu družbe?

Knjižnice, galerije kot nosilke izobraževalnih programov.

ANDRAGOŠKI PROCES

Poteka na različne načine, odrasli si sami postavijo izobraževalne projekte alipa se učijo priložnostno, andragoški proces kot načrtovana dejavnost- uporablja se več modelov, ki so se spreminjali. V modelih s pojavljajo naslednji koraki:

1. analiziraj okoliščine
2. oceni potrebe učencev
3. razvij cilje
4. izberi in razvrsti vsebine
5. načrtuj proces poučevanja, učenja
6. oblikuj načrt financ ali administracije
7. načrtuj kako boš pridobil udeležence (marketing)
8. načrtuj evalvacijo

Načrtovanje ali izvajanje programov lahko poteka linearno-po določenem zaporedju faza sledi fazi. Lahko pa poteka mrežno, ko so programi odprti in upoštevajo zunanje vplive. Uporabljata se dva izraza program in kurikulum. (Ličen str.97)

Andragoški ciklus so poimenovali tudi izobraževalni ciklus in predstavlja model za načrtovanje, izpeljavo in evalviranje v izobraževanju odraslih-sistem postopkov s katreimi se uresničujejo cilji IO.

Faze pri načrtovanju izobraževalnega programa.

Andragoški ciklus sestavljajo naslednje faze:

- preučevanje izobraževalnih potreb
- načrtovanje izobraževanja, ki zajem obliko ciljev, načrtovanje organizacije izobraževanja, vsebin, metod in evalvacije,
- izpeljavo
- vrednotenje

Andragoški ciklus je opredeljen kot sistem-skupina elemntov v interakciji, ki funkcionirajo skupaj da bi dosegli cilj, niso vedno razvrščeni linearno, marveč se med seboj prepletajo. Elemnti evalvacije so tudi v vseh drugih delih, izbor metod dela vpliva na izbor postopkov med evalvacijo, preučevanje potreb se pojavlja tudi med izpeljavo in evalvacijo. Proces lahko razdelimo v tri podsisteme dejavnosti:

- zboranje informacij o potrebah odraslih po izobraževanju *informativni podsistem
- načrtovanje in izpeljavo *operativni podsitem
- evalvacijo * evalvacijski podsistem

vsi trije so opredeljeni s teoretskimi koncepti, ki jih v posameznem primeru izberejo in so lahko izhodišče pri ugotavljanu potreb, načrtovanju in izpeljavi ter evalvaciji.

Med najbolj znanimi sta dve miselni struji:

1. humanistični avtorji; Rogers, Maslow, Tough, Knowles; poudarjajo osebnostno rast in s tem tako izobraževanje, ki omogoča samouresničevanje.

Knowles predpostavlja učečega se odraslega kot samostojnega, zavzetega, motiviranega in odgovornega učenca, učitelj ga bo spodbujal, omogočal svobodo in sodelovanje. Caffarella je razvila dvanajst stopenjski interaktivni model.

2. druga poznana razmišljanja o IO se naslonijo na družbeno kritično teorijo; Freire in Dolci – želita z izobraževanjem vnašati družbene spremembe v okolje kjer sta delovala.

Preučevanje izobraževalnih potreb.

Ugotavljanje izobraževalnih potreb (v nadaljevanju IP) je ključno andragoško vprašanje – učenceve potrebe oziroma izkušnje so temeljni element izobraževalnega procesa. Progresivna pedagogika (Dewey, Lindeman)-za andragoški proces je značilna anamneza, v fazi raziskovanja ni prisoten le namen ugotavljanja primankljaja, temveč razvijanje novih interesov izobraževanja.

Faza raziskovanja ni omejena le na posameznikove IP, temveč andragogi ugotavljajo potrebe organizacije in skupnosti, podjetja, lokalne skupnosti. IP so povezane z živlenskimi okoliščinami, prepričanji in vrednotami, zato jih ne morejo opazovati ločeno od gospodarskega, kulturnega dogajanja ter vrednotnega sistema. V preteklosti so bile IP precej predvidljive, v postmoderni ni več predvidljive kontinuitete, ni več stabilnosti. Pogosto je inovativno učenje za pogoje kjer standardi še niso oblikovani. Izobraževalci morajo IP predvideti zato morajo preučevati okolje v katerem ljudje, ki jim bo izobraževanje namenjeno živijo in trende v tem in globalnem okolju.

IP raziskujejo v treh stopnjah:

1. preden začnejo oblikovati program, raziskujejo kakšne bi lahko bile IP ne glede na temo (ugotavljajo kakšna so stališča in kaj ljudje že vedo).
2. ko izberejo temo izobraževanja ugotavljajo IP pri ljudeh, ki jim bo izobraževanje namenjeno, ugotovitve so temelj za oblikovanje programa
3. ugotavljanje potreb posameznikov, ki so se pridružili izobraževanju, z namenom, da bi strukturo programa prilagodili članom skupine.

Če se načrtuje izobraževanje v lokalnem okolju po načelih skupnostnega izobraževanja, preučijo naravne, socialne, gospodarske, kulturne značilnosti, značilnosti prebivalcev v okolju,....

Če pripravljajo izobraževanju v podjetju preučijo cilje in vizijo podjetja, ugotavljajo kateri ljudje so nosilci avtoritete v podjetju, katereim zaposleni zaupajo, ugotavljajo odnose,...

Po opravljenem grobem opazovanju in ugotovitvah kakšne so značilnosti, ki bodo vplivale na izobraževanje se izluščijo zamisli-tedaj pripravijo podrobnejši načrt za raziskovanje IP, ki obsega časovni plan, cilje, metode.

Naslednja faza je oblikovanje skupine ki bo ugotavljala potrebe-to raziskujejo tako, da opazujejo, sprašujejo ljudi iz skupin, ki jim bo izobraževanje namenjeno. Uporabljajo vprašalnike, opazovanja, pogovore, študije, tudi samoanalizo. Povpraševanje je smiselno takrat kadar so potrebe zavestne, kadar se ljudje IP ne zavedajo uporabijo raziskovalci drugačne metode.

Ko je ta faza končana imajo načrtovalci veliko gradiva ki ga morajo analizirati, pripravijo oceno stanja in jo primerjajo z vizijo podjetja/lokalne skupnosti ter z analizo novosti na tem področju.

Potrebe po izobraževanju se lahko proučujejo tudi za analizo znanja (pregled formalne izobrazbe, metode samoevalvacije, preverjanje znanja, igra vlog,...).

Potrebe po izobraževanju lahko ugotavljamo tudi z raziskavo interesa posameznika, s preverjanjem trga –ponudija nek program in opazujejo kaj se na trgu zgodi, če se ljudje odzovejo potem program izpopolnijo in dokončno razvijejo.

Potrebe ugotovijo tudi z analizo trendov v IO ali z analizo posameznega problema.

Načinov za raziskovanje izobraževalnih potreb je veliko in jih v različnih okoljih še dodatno razvijejo ali prilagodijo, da bi čim boljše identificirali potrebe. Na temelju identificiranih potreb potem razvijajo cilje in izbirajo vsebine ter metode.

Kako oblikuje načrtovalec cilje programa in kako pripravi načrt izpeljave?

Izobraževanje je ciljno naravnan proces. Ob raziskovanju potreb posameznika ali skupnosti se zdi, da postavlja cilje posameznik ali skupina, ki se uči. Idealizirane predstave o izobraževanju odraslih zakrijejo mogoče sence v procesu –lahko se spremeni v instrument za manipulacijo – cilje postavi nekdo, ki ima moč.

Izobraževalne cilje lahko začrtajo delodajalec, podjetje, politična stranka ali lastnik kapitala, izobraževanje naj bo čim učinkovitejše, kjer parametre postavlja lastnik kapitala. Apple opozarja, da si v krizi država prizadeva za večji nadzor, večja se centralizacija, ki zahteva vedno več administracije-jasno in ozko se določi cilje, ki sledijo interesom vladajočih skupin.

Avtorji, ki so opisovali andragoški cikel, so večinoma opisovali ugotavljanje potreb kot fazo, v sklopu katere se na koncu oblikuje cilje, ki nato narekujejo izbor vsebin. Pri vseh fazah naj sodelujejo udeleženci – ali je idealno sodelovanje res uresničljivo?

Miti v IO:

1. Humanistični cilji, odrasle izobražujejo, da bi dosegli samouresničitev, ljudje postajajo boljši in družba je boljša-v praksi je večina IO povezana s poklicnim delovanjem-zasluzek.
2. zmanjševanje prepada med bolj ali manj izobraženimi-naaprotno ja naveč izobr. programov namenjenih že izobraženim-razlike med sloji se še povečujejo.
3. programi so namenjeni osebnostnem razvoju ter uveljavljanju, vendar kritiki pravijo da IP odrasle večinoma udomačijo, odrasli imajo možnost izbiranja že pred izobraževanjem.
4. izobraževanje pripomore k enakosti, slepimo se da ni več razlikovanja po spolu, rasi, socialnem razredu,...

Ob oblikovanju ciljev naletimo na mnoge iluzije o sodobnih tokovih, ko naj bi človek sam oblikoval svoje življenje v družbi enakih možnosti. Ob načrtovanju izobraževanja je potreban tudi občutljivost za družbene okoliščine.

Načrtovanje izpeljave in izbor vsebin je naslednja faza andragoškega procesa, načrtovanje in izbor vsebin se med seboj prepletata. Presodijo katera organizacijska oblika je najprimernejša in kdo bo izobraževanje izvajal, delno določijo tudi metode in vire učenja. Izberejo prostor in tehnična sredstva. Načrt izobraževanja je ponavadi zapisan in obsega:

- naslov programa
- jasno napisane cilje
- opredelitev komu je izobraževanje namenjeno

ZA VAJO

Izpitna vprašanja pri predmetu obča andragogika I

PRIMER 1

1. Kateri dejavniki so vplivali na širjenje organiziranega učenja odraslih v 19. stol?
2. Katere probleme, ki vplivajo na izobraževanje odraslih, predstavi Lengrand na prehodu med šestdesetimi in sedemdesetimi leti prejšnjega stoletja? Naštete jih in na kratko opredelite ter primerjajte s problemi v prvem desetletju 21. stol.
3. Kako ugotavljamo izobraževalne potrebe odraslih? Zakaj je ta del andragoškega procesa pomemben?
4. Kakšna je vloga univerze v izobraževanju odraslih?

PRIMER 2

1. Koga označuje termin odrasli v kontekstu andragogike?
Kaj odraslega razlikuje od otrok in vpliva na organizacijo izobraževanja?
2. Opišite vpliv razvoja informacijske tehnologije na izobraževanje odraslih.
3. Ljudske univerze kot nosilci izobraževanja odraslih.
4. Razčlenite koncept učeče se organizacije in ga kritično komentirajte.